

Matwiejuk, Kazimierz

Celebracja Wigilii Paschalnej w parafii

Warszawskie Studia Pastoralne 11, 147-157

2010

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ks. Kazimierz Matwiejuk*

Celebracja Wigilii Paschalnej w parafii

Wstęp

List okólny *O przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych*², z dnia 16.01.1988 r., autorstwa ówczesnej Kongregacji Kultu Bożego przypominał, że pierwsza ważna, choć tylko częściowa, odnowa obrzędów uroczystości wielkanocnych i całego Wielkiego Tygodnia została dokonana przez Piusa XII w latach 1951 i 1955. Ukazała ona centralne znaczenie misterium paschalnego w liturgii Kościoła.

Całościowa odnowa obrzędów Wigilii Paschalnej nastąpiła po *Vaticanium II*. Wydaje się jednak, że nie zawsze jest doceniane znaczenie Wigilii Paschalnej. Niejednokrotnie traktuje się ją jako Wielką Sobotę. A przecież jest to już świętowanie zmartwychwstania Chrystusa. Są też problemy z właściwą porą rozpoczynania tego świętowania. Niektórzy duszpasterze, mimo wyraźnych postanowień prawa liturgicznego, rozpoczynają celebrację wigilijną wczesnym wieczorem, zatem w czasie, gdy zwykle celebrują niedzielną Eucharystię w sobotni wieczór. Niejednokrotnie taką praktykę uzasadniają względami bezpieczeństwa wiernych, chociaż tego argumentu nie przytaczają, gdy chodzi o „pasterkę” w noc Bożego Narodzenia, czy inne zgromadzenia, które odbywają się w nocy³.

* Ks. prof. dr hab. Kazimierz Matwiejuk, ur. 07 XI 1945 r., jest kapłanem diecezji siedleckiej. Święcenia prezbiteratu przyjął w 1968 r. Jest liturgistą, dr. hab. i prof. nadzwyczajnym na Wydziale Teologicznym UKSW, Instytut Teologiczny w Radomiu.

² Kongregacja Kultu Bożego, *O przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych*. List okólny, www.kkbids.episkopat.pl/dokumentypoviii/listoosp/htm.

³ Tamże, n. 78.

Niniejsza refleksja o obchodzie świąt wielkanocnych, sądzę, będzie pomocna, nie tylko duszpasterzom parafialnym, w zrozumieniu ważności Wigilii Paschalnej, która stanowi centrum Triduum Paschalnego i jest świętowaniem Paschy Chrystusa.

1. Kształtowanie się obrzędów Wigilii Paschalnej

Najstarszym dniem świątecznym chrześcijan jest niedziela. Ona sięga swymi korzeniami faktu zmartwychwstania Chrystusa. W czasach apostołskich była jedynym świętem rezurekcji ukrzyżowanego wcielonego Syna Bożego, Zbawiciela świata. Dlatego, św. Paweł, który spotkał się z nadużyciami w gminie korynckiej, w pierwszym liście napisanym ok. 56 r. do wyznawców Chrystusa w Koryncie (5, 6–8), piętnuje ich zachowanie podczas tygodniowego obchodu Paschy, którego kulminację stanowiła celebracja Eucharystii. Przypominał im, że przecież mają celebrować tajemnicę śmierci i zmartwychwstania Chrystusa. *On bowiem został złożony w ofierze jako nasza Pascha. Tak przeto odprawiajmy święto nasze, nie przy użyciu starego kwasu, kwasu złości i przewrotności, lecz – praśnego chleba czystości i prawdy.* Domaga się *Wyrzucicie więc stary kwas, abyście się stali nowym ciastem, jako że praśni jesteście.*

Kościół rzymski już pod koniec I w. świętował doroczny obchód Paschy Chrystusa w jedną z niedziel w ciągu roku. Była to niedziela po 14 Nisan, kiedy przypadała pascha żydowska. Gminy chrześcijańskie małoazjatyckie zaś świętowały zmartwychwstanie wcielonego Syna Bożego w dniu 14 Nisan, niezależnie od dnia tygodnia. Tę tradycję nazwano kwatrodecymańską. Papież Wiktor (†ok. 200) potwierdził świętowanie Paschy Odkupiciela świata w niedzielę. To stanowisko upowszechnił sobór w Nicei w 325 r., określając, że chodzi o niedzielę przypadającą po wiosennej pełni księżyca, zatem między 22 marca a 25 kwietnia⁴.

Zanim ukształtowało się *Triduum Sacrum*, wyznawcy Chrystusa obchodzili pamiątkę śmierci i rezurekcji Pana w formie wigilijnego modlitewnego czuwania nocnego. Na zakończenie całonocnej wi-

⁴ A. Bergamini, *Chrystus świętem Kościoła. Rok liturgiczny*, Kraków 2003, s. 223–230.

gillii, o świecie, celebrowali Eucharystię.⁵ Do IV w., ta wigilia stanowiła czasową przestrzeń dorocznego świętowania zmartwychwstania Jezusa. Chrześcijanie w tę noc wchodzili w klimacie zadumy. Pościli też, ponieważ zabrano Pana (por. Mt 9, 15).

Nocne czuwanie przed niedzielą zmartwychwstania było przeniknięte słowem Bożym. Czytano i wyjaśniano Pismo św. Czytane perykopy biblijne mówiły o wielkich ingerencjach Boga w historii świata, a zwłaszcza o chrzcie jako nowym stworzeniu. Sakramentu chrztu, który rozumiano jako sakrament współmierania i współzmartwychwstania z Chrystusem, udzielano przez zanurzenie w przyległym do kościoła baptysterium (Rz 6, 3). Przy dużej liczbie katechumenów, obrzęd chrzcielny trwał nierzadko prawie całą noc. Chrztu udzielałi prezbiterzy przy pomocy diakonów i diakonis. Neofici przywdziewali białe szaty i udawali się do signatorium, tj. miejsca, gdzie biskup udzielał sakramentu bierzmowania. Stąd wybierzmowani przechodzili do kościoła, gdzie czekali do rana na rozpoczęcie Mszy św. Ta zaś kończyła czuwanie i liturgię Wielkiej Nocy⁶.

W celebracji Eucharystii uczestniczyli neofici po raz pierwszy w sposób pełny. Komunię św. przyjmowali pod obiema postaciami. Św. Cyryl Jerozolimski († 386), w piątej katechezie mistagogicznej, tak pouczał o sposobie przystępowania do uczyty eucharystycznej: *Podchodząc nie wyciągaj płasko ręki i nie rozłączaj palców. Podstaw dłoń lewą pod prawą, niby tron, gdyż masz przyjąć Króla; do wklęstej dłoni przyjmij Ciało Chrystusa i powiedz: Amen. Kiedy już spożyjesz Ciało Chrystusowe, przystąp do kielicha Krwi. Nie wyciągaj tu rąk, lecz skłoń się ze czcią, mówiąc w hołdzie: Amen. Uświęć się przez to przyjęcie Krwi Chrystusowej. Kiedy twe wargi są jeszcze wilgotne, dotknij je rękami i uświęć nimi oczy, czoło i inne zmysły. Następnie zatrzymaj się na modlitwie dziękując Bogu za to, że tak wielkimi zaszczycił cię tajemnicami⁷.*

⁵ T. Burghardt, *Wielkie i święte Triduum Paschy*, w: *Rok liturgiczny*, red. A.J. Znak, Wrocław, 1991, s. 67.

⁶ B. Nadolski, *Liturgika*, t. 4, Poznań 1992, s. 134.

⁷ Katecheza 23, Msza święta (czytanie 1 P 2, 1–5), <http://apologetyka.katolik.net.pl/content/view/978/101/>.

Pod koniec IV w. kształtuje się triduum paschalne. W Jerozolimie, chociaż Wigilia Paschalna nadal zachowała swe szczególne znaczenie, to dotychczasowa jedność obchodów misterium paschalnego uległa dezintegracji. Dokonało się to na skutek tzw. historyzacji wydarzeń zbawczych. Wierni z gminy jerozolimskiej chcieli je przeżywać w dniach, w których one naprawdę się dokonały. Tak powstało *Triduum Sacrum*.

Od VIII wieku celebrację liturgii Wigilii Paschalnej rozpoczął ryt światła. Pobłogosławiony ogień, zwłaszcza paschał, wskazywał na Chrystusa światłość świata. W liturgii słowa wybrzmiewały starotestamentalne figury i prorocтва, które zapowiadały Mesjasza i Jego dzieło zbawcze. Liturgię Wigilii Paschalnej zamykała celebrowanie Eucharystii.

Z czasem liturgię wigilijną przeniesiono na wcześniejsze godziny, by następnie sprawować ją w Wielką Sobotę rano. Przyczyn tej zmiany było kilka. Jedną z nich były powtarzające się najazdy barbarzyńców na Rzym, które wymuszały proporcjonalne środki bezpieczeństwa. Niebezpieczeństwem była celebrowanie liturgii w ciemnościach nocy. Tak Wielka Sobota straciła właściwy sobie charakter pamiątki przebywania ukrzyżowanego Pana w grobie. Stała się zbyt wczesną antycypacją radości paschalnej. Pozbawiona właściwej dla niej oprawy, pory nocnej, utraciła swoją pierwotną przejrzystość, a sens formuł oraz symboli stał się trudny do zrozumienia.⁸

Ta praktyka utrzymała się w XIV w., zwłaszcza w okresie pobytu papieży w Awinionie. Ale również po „niewoli awiniońskiej” (1309–1377), gdy papież powrócił do Rzymu, praktyka porannej celebrowanie pozostała. W 1565 roku, Papież Pius V powtórzył zakaz sprawowania wigilijnej Mszy św. w porze popołudniowej. Praktykę celebrowania liturgii Wigilii Paschalnej we wczesnych godzinach rannych w Wielką Sobotę usankcjonował Mszał z 1570 r. W 1642 r. papież Urban VIII uczynił *Triduum Sacrum* dniami zwykłymi, zatem bez obowiązku uczestnictwa w liturgii. Frekwencja więc była bardzo mała, a uczestnictwo w liturgii obecnych wiernych było bierne. Taka sytuacja przetrwała do XX wieku.

⁸ B. Nadolski, *Leksykon liturgii*, Poznań 2006, s. 1617.

W 1951 r. papież Pius XII wyraził zgodę, aby celebrowanie Wigilii Paschalnej rozpoczynało się wieczorem.⁹ Od 1955 r. stało się to normą¹⁰. Przywrócenie właściwej, nocnej pory, celebrowania Wigilii Paschalnej, zwiększyło udział wiernych, a obrzędowi przywróciło autentyczność. Przypomniano, że Wigilia Paschalna jest świętowaniem zmartwychwstania Chrystusa, a nie przygotowaniem do świąt paschalnych. Sobór Watykański II przywrócił Wigilii Paschalnej pełnię obrzędów. Kongregacja Kultu Bożego przypominała o konieczności celebrowania tej paschalnej liturgii po zapadnięciu zmroku i zakończeniu jej przed świtem w niedzielę.¹¹

2. Chrzcielny wymiar Wigilii Paschalnej

Chrzest jest sakramentem wtajemniczenia chrześcijańskiego.¹² Jego istotę stanowi zanurzenie katechumena przez Chrystusa Zbawiciela w misterium Jego śmierci i zmartwychwstania. Wejście w tę tajemnicę dokonuje się przez wiarę, rodzącą się pod wpływem Bożego orędzia zbawienia oraz przez łaskę, która jest darem ukrzyżowanego i zmartwychwstałego Kyriosia. Zewnętrznym wyrazem tej inicjacji jest obrzęd chrzcielny, który dokonuje się w znaku wody i w mocy Ducha Świętego (J 3, 5). Inicjacja chrzcielna wprowadza neofitę także do wspólnoty Kościoła.¹³

Sakramentalny chrzest stanowi „bramę” do innych sakramentów.¹⁴ Zmartwychwstały Chrystus nakazał Apostołom jego udzielanie. Poleciał im, aby poszli i nauczali *wszystkie narody, udzielając im chrztu w imię Ojca i Syna i Ducha Świętego* (Mt 28, 19–20). Chrzcielne zanurzenie w śmierci wcielonego Syna Bożego daje początek no-

⁹ Święta Kongregacja Obrzędów, *Dominicae Resurrectionis*. Dekret (09.02.1951); Święta Kongregacja Obrzędów, *Maxima Redemptionis nostrae*. Dekret (16.11.1955) – odnowa liturgii Wielkiego Tygodnia.

¹⁰ W 1956 r. *Ordo Hebdomadae Sanctae instauratus* zostało włączone do Mszału Rzymskiego, zob. B. Nadolski, dz. cyt., s. 1618.

¹¹ Zob. List okólny, n. 78.

¹² Zob. E. Bulanda, *Wtajemniczenie chrześcijańskie*, AK 68 (1965) z. 3, s. 130.

¹³ S. Czerwik, *Wtajemniczenie chrześcijańskie*, w: *Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego*, red. S. Czerwik, J. Kudasiewicz, E. Szafrowski, Warszawa 1981, s. 9.

¹⁴ *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*, Katowice 1988, s. 50.

wemu, bo Bożemu życiu w człowieku. Jest to już uczestnictwo w chwale zmartwychwstania. Następuje uśmiercenie grzechu, a rodzi się nowy człowiek w Chrystusie (Rz 6, 3–14). Człowiek wyzwolony z grzechu i duchowo odrodzony trwa w Nim. Wchodzi też w eklezjalną wspólnotę z bliźnimi.

Liturgia sakramentu chrztu w Wigilię Paschalną jest poprzedzona i przeniknięta treściami biblijnymi. Czytania z Pisma św. przywołują m.in. starotestamentalne figury chrzcielne, zwłaszcza paschę Izraelitów i ich uwolnienia z niewoli przez cudowne przejście przez wody Morza Czerwonego.¹⁵ Pascha Chrystusa jest świętowaniem duchowego wyzwolenia, w której On „skruszywszy więzy śmierci, jako zwycięzca wyszedł z otchłani”.

Kościół w czasach poapostolskich udzielał chrztu odpowiednio przygotowanym katechumenom. A katechumenat, który powstał już w II wieku, trwał trzy lata. Po 313 r., skrócono go do okresu Wielkiego Postu. Bezpośrednie przygotowanie chrzcielne było wypełnione modlitwą, postem i czuwaniem. Podczas kąpieli chrzcielnej, katechumen wstępował do wody pobłogosławionej przez szafarza chrztu. Wobec niego wyrzekał się szatana i wyznawał wiarę w Boga w Trójcy Świętej jedynego. Odpowiedź katechumena „wierzę” była połączona z kolejnym zanurzeniem go w wodzie chrzcielnej w baptysterium. Stosowano też polanie głowy wodą.¹⁶ Uprzywilejowanym terminem chrztu była Wigilia Paschalna.¹⁷

¹⁵ Pascha żydowska była znakiem zbawczej ingerencji Boga wobec narodu wybranego Starego Przymierza. Celebrowana corocznie przypominała dzieła Boże z przeszłości, czyniąc je mocą anamnezy liturgicznej obecnymi w życiu tego narodu. Zapowiadała też wydarzenia zbawcze, których miał dokonać Wcielony Syn Boży. On spżywając wieczerzę paschalną żydowską, w sakramentalny sposób utrwalił swoją śmierć i zmartwychwstanie, przez które dokonało się zbawienie świata. Zob. Z. Kiernikowski, *List o przeżywaniu Tajemnicy Paschalnej na Triduum Paschalne*, Siedlce 2003, s. 2.

¹⁶ W. Schenk, *Liturgia sakramentów świętych. Initiatio christiana*, cz. I, Lublin 1962, s. 23–26.

¹⁷ J. Janicki, *Pascha – Centrum Roku liturgicznego starego i nowego Ludu Bożego*, RBL 4 XLIX (1996), s. 111.

Po chrzcie, neofici ubierali białe szaty, które nosili do najbliższej niedzieli, zwanej in albis.¹⁸ W signatorium biskup udzielał im sakramentu bierzmowania. Wkładał na nich ręce, modląc się: „Boże, ześlij na nich Twą łaskę, aby ci służyli zgodnie z Twoją wolą”. Namaszczać zaś głowę „olejem dziękczynienia”, krzyżma, mówił: „Namaszczam cię świętym olejem w imię Boga Ojca wszechmogącego i Chrystusa Jezusa oraz Ducha Świętego”. Każdemu przekazywał pocałunek pokoju na znak przyjęcia go do Kościoła.¹⁹ Wybierzmowani neofici udawali się do kościoła, gdzie uczestniczyli w celebracji Eucharystii, przyjmując po raz pierwszy Komunię świętą pod obiema postaciami.

Od V wieku chrzest dorosłych stawał się zjawiskiem coraz rzadszym. Upowszechniająca się praktyka chrztu dzieci pomnożyła terminy jego udzielania. W związku z tym skracano wigilijne czuwanie. Mszę świętą celebrowano bezpośrednio po czytaniach biblijnych. Tak było już w czasach św. Hieronima († 419). Wierni opuszczali kościół przed północą. Natomiast celebracja Wigilii Paschalnej w godzinach rannych, począwszy od średniowiecza, ograniczała obrzędy chrzcielne do przygotowania wody chrzcielnej.

Odnowiona po *Vaticanum II* liturgia Wigilii Paschalnej podkreśla jej chrzcielny wymiar. Poza chrztem udzielanym w ramach wigilijnego czuwania sprawuje się obrzęd odnowienia przyrzeczeń chrzcielnych przez ochrzczonych uczestników liturgii paschalnej. Oni czynią to z zapalonymi świecami w dłoniach. Otrzymują też pokropienie wodą pobłogosławioną. Kościół zachęca, aby duszpasterze uświadamiali wiernych, by dzieci urodzone przed Wielkanocą zechcieli ochrzcić podczas Wigilii Paschalnej.

3. Sens symboli w celebracji Wigilii Paschalnej

Mszał Rzymski papieża Pawła VI z 1970 r. był owocem odnowy liturgicznej. Używany w kolejnych edycjach zawiera odnowioną strukturę Wigilii Paschalnej.²⁰ W niej pierwszym symbolem jest światło. Najpierw jest to błogosławieństwo ognia, a następnie przy-

¹⁸ W. Zalewski, *Rok kościelny*, Warszawa 1989, s. 225.

¹⁹ Zob. B. Kosecki, *Historia sakramentu bierzmowania*, RBL 1–2 (1975), s. 19–24.

²⁰ *Mszał Rzymski dla diecezji polskich*, wyd. I, Poznań 1986, s. 174 – 177.

gotowanie paschału i uroczyste, procesjonalne wniesienie go do świątyni, by wybrzmiała pochwała tej paschalnej świecy.

Nowy pobłogosławiony ogień jest znakiem niegasnących pragnień Ludu Bożego, pragnącego dostąpić uczestnictwa w wiekuistej światłości zwycięskiego Chrystusa. Od nowego ognia zapala się paschał, symbol Zmartwychwstałego, który jest Światłością świata. Prawdziwość znaku domaga się paschału woskowego²¹. Jego liturgiczne przygotowanie rozpoczyna żłobienie rylcem greckich liter Alfa i Omega oraz cyfr bieżącego roku. Tę czynność tłumaczą słowa przewodniczącego celebracji: „Chrystus wczoraj i dziś. Początek i koniec. Alfa i Omega. Do Niego należy czas i wieczność. Jemu chwała i panowanie przez wszystkie wieki wieków. Amen”.

Przewodniczący liturgii umieszcza na paschale pięć symbolicznych gwoździ. Ich sens wyjaśniają słowa towarzyszące tej czynności. „Przez swoje święte rany jaśniejąca chwałą niech nas strzeże i zachowuje Chrystus Pan. Amen”. Procesja do świątyni z zapalonym paschałem ma trzy stacje, zaznaczone jej zatrzymaniem się i ogłoszeniem śpiewem: „Światło Chrystusa”. Podczas tych stacji, swoje świece zapalają kolejno celebrans, wierni a przy trzeciej stacji następuje iluminacja całej świątyni.

W hymnie pochwały paschału lud Boży wielbi Króla, który przez zmartwychwstanie odniósł tak wielkie zwycięstwo nad złem i grzechem. Jest nim Jednorodzony Syn Ojca Przedwiecznego. Wcielone Słowo Boga spłaciło dług Adama a krwią Niepokalanego Baranka został zmazany dłużny zapis starodawnej winy. W święta paschalne Kościół przeżywa noc, która uwalnia wszystkich wierzących w Chrystusa na całej ziemi od zepsucia pogańskiego życia i od mroku grzechu. Ona też przywraca do łaski i gromadzi w społeczności świętych.²²

Symbolem zmartwychwstania jest też woda. Począwszy od *Księgi Rodzaju*, aż do wody, która wypłynęła z boku ukrzyżowanego

²¹ List okólny, n. 82.

²² Zob. *Mszal Rzymski*, dz. cyt., s. 155–161. Autorstwo hymnu przypisuje się św. Ambrożemu (+ 397), zob. J. Wójciak, *Exultet – wielkanocny hymn Kościoła. Geneza i morfologia*, „Liturgia Sacra” 5 / 1 (1999), s. 91–103.

Chrystusa, jest ona darem Stwórcy. Nad nią na początku stworzenia unosił się Duch Boży. Wody Morza Czerwonego (Wj 14, 15–15, 1) stały się znakiem ocalenia Izraelitów.²³ Woda chrzcielna, zwłaszcza pobłogosławiona w czasie liturgii Wielkiej Nocy, ma zbawczą moc. Z woli Chrystusa jest znakiem powtórnych narodzin (J 3, 5). Modlitwa benedykcyjna wody chrzcielnej ma formę prefacji, w której są wspomniane wielkie dzieła Boga, dokonane przy użyciu wody.²⁴ Zanurzenie paschału w wodzie przez celebrans w czasie tej modlitwy symbolizuje prawdę, że chrzest jest sakramentem paschalnym, którego istotą jest współumieranie i współzmartwychwstanie z Chrystusem.

Łączność chrześcijanina z Chrystusem paschalnym dopełnia się w Eucharystii. Udział w niej jest pełnym udziałem w Jego misterium paschalnym, zatem w tajemnicy zbawczej śmierci i zmartwychwstania. To misterium uobecnia się w sposób sakramentalny. Przystąpienie zaś do uczty eucharystycznej jest wyrazem gotowości wejścia w usposobienie Chrystusa posłusznego Ojcu i bezinteresownego w obdarowywaniu zbawieniem każdego człowieka.²⁵ Chrześci-

²³ Por. S. Lech, *Wigilia Paschalna. Teologia i liturgia*, „Liturgia Sacra” 1/2 (1995), s. 61.

²⁴ „Boże, Ty niewidzialną mocą dokonujesz rzeczy niezwykłych przez sakramentalne znaki. Ty w ciągu dziejów zbawienia przygotowałeś wodę przez Ciebie stworzoną, aby wyrażała łaskę chrztu świętego. Na początku świata Twój Duch unosił się nad wodami, aby już wtedy woda nabrała mocy uświęcania: Boże, Ty nawet w wodach potopu dałeś nam obraz odrodzenia, bo ten sam żywioł położył kres występkom i dał początek cnotom. Boże, Ty sprawiłeś, że synowie Abrahama przeszli po suchym dnie Morza Czerwonego, aby naród wyzwolony z niewoli faraona stał się obrazem przyszłej społeczności ochrzczonych. Boże, Twój Syn ochrzczony przez Jana w wodach Jordanu, został namaszczoney Duchem Świętym; a gdy wisiał na krzyżu, z Jego boku wypłynęła krew i woda, po swoim zaś zmartwychwstaniu nakazał uczniom: „Idźcie i nauczajcie wszystkie narody, udzielając im chrztu w imię Ojca i Syna i Ducha Świętego”. Wejrzyj na swój Kościół i racz mu otworzyć źródło chrztu świętego. Niechaj ta woda przez Ducha Świętego otrzyma łaskę Twojego Jednorodzonego Syna, aby człowiek stworzony na twoje podobieństwo i przez sakrament chrztu obmyty z wszelkich brudów grzechu, odrodził się z wody i z Ducha Świętego do nowego życia dziecka Bożego. Prosimy Cię, Panie niech przez Twojego Syna zstąpi na tę wodę moc Ducha Świętego, aby wszyscy przez chrzest pogrzebani razem z Chrystusem w śmierci, z Nim też powstałi do nowego życia”, zob. *Mszał Rzymski*, dz. cyt., s. 174–177.

²⁵ Por. W. Hryniewicz, *Nasza Pascha z Chrystusem*, Lublin 1987, s. 387.

jańska Pascha jest procesem odchodzenia od grzechu i coraz doskonalszego jednoczenia się z Bogiem.

Procesja rezurekcyjna, która jest proklamacją zmartwychwstałego Pana, gromadzi wszystkich, którzy zostali obmyci z grzechów przez sakrament chrztu, oraz którzy ożywili łączność z Chrystusem przez odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych.²⁶ Ta procesja może być sprawowana rano w dniu Wielkiej Nocy przed drugą Mszą świętą wielkanocną, chociaż należy ona do obrzędów Wigilii Paschalnej.

Bogactwo symboli liturgicznych domaga się katechezy mistagogicznej. Owocność uczestnictwa w liturgii, zwłaszcza w liturgii Wigilii Paschalnej, jest uzależniona od zrozumienia podstawowej prawdy, że zbawcze działanie Boga „dziś” dokonuje się za pomocą znaków. Znaki liturgiczne, aczkolwiek są powtarzane każdego roku, to przecież przemawiają do uczestników liturgii w nowy sposób. Dlatego duszpasterze winni wykorzystać okres przygotowania paschalnego, aby wiernym tłumaczyć sens tych znaków. Sami zaś powinni się zatroszczyć, aby używane przez nich symbole były prawdziwe. Chodzi przede wszystkim o paschał, który niejednokrotnie jest żalosną atrapą. Potrzebne jest także przygotowanie „techniczne”, zwłaszcza przygotowanie odpowiedniej liczby lektorów, którzy poprawnie i ze zrozumieniem będą proklamować słowo Boże. Świecki kantor może też śpiewać orędzie wielkanocne.

Zakończenie

Wigilia Paschalna stanowi szczyt Triduum Paschalnego. Tej nocy Kościół przeżywa swoją tożsamość i swoją misję, jako wspólnota zrodzona z misterium paschy Chrystusa. W Wielką Noc Kościół czuwa oczekując zmartwychwstania Pana. Ono dokonało się w wymiarze historycznym jeden raz, a w liturgii jest wielokrotnie aktualizowane w sposób sakramentalny. Zwłaszcza sakramenty święte są znakami, które „proklamują” najważniejsze wydarzenia z historii zbawienia. W nich na różne sposoby jest obecne misterium śmierci i rezurekcji wcielonego Syna Bożego. Zmartwychwstały ustawicznie udziela swego życia ludziom. Jego zmartwychwstanie jest umocnie-

²⁶ Por. *Mszał Rzymski*, dz. cyt., s. 150–181.

niem ich wiary i nadziei. Wigilia Paschalna jest także oczekiwaniem na przyjście Pana w chwale na końcu czasów.

* * *

Zusammenfassung

Die Feier der Osternacht in der Pfarrgemeinde

Neben dem Feiern im Sonntag des österlichen Geheimnisses des Todes und der Auferstehung Jesu Christi hat die Kirche schon Ende des ersten Jahrhunderts die jährliche Feier der Osternacht zelebriert. Damals war es eine mit Gebet beleitete und mit Fasten verbundene Nachtwache. Während dieser Osternacht wurde die Heilige Schrift gelesen und erklärt, getauft, gefirmt und am Ende die Eucharistie zelebriert, wo die Neophyten das erste Mal in ganzer Fülle teilnahmen.

Am Ende des IV Jahrhunderts hat sich das österliche Triduum entwickelt. Die Osternacht behält seine Bedeutung als Zeit der christlichen Initiation. Aber im Mittelalter wurde die Liturgie der Osternacht, Kar Samstag am Morgen ausgeübt. Dieses vorwegnehmen der österlichen Freude hat die viel sagende Bedeutung der liturgischen Zeichen eingeengt.

Die in den Jahren 1951 und 1955 von Papst Pius XII eingeführte Reform hat dem Ritus die Authentik und der Osternacht den Taufcharakter wiederhergestellt. Die Erneuerung nach dem Vaticanum II hat den tiefen Sinn der österlichen Symbole, folglich des Feuers des Passah, des Wassers und der Osterprozession, die im Dienste des österlichen Mysteriums Christi stehen, aufgezeigt.